

Vård- och
omsorgsnämnden

Vård- och omsorgsnämndens lokalförsörjningsplan för äldre 2025–2034

Förslag till beslut

Vård- och omsorgsnämnden godkänner lokalförsörjningsplan för äldre för år 2025–2034 samt ger vård- och omsorgsförvaltningen i uppdrag att hos kommunledningskontoret göra beställning om lokaler för 24 platser i markplan.

Ärendebeskrivning

Lokalförsörjningsplanen för äldre är vård- och omsorgsnämndens planeringsdokument för särskilda boendeformer för äldre, så kallat vård- och omsorgsboende. Planen utgår från vård- och omsorgsnämndens ansvarsområden enligt gällande reglemente, målbild för 2035 samt de övriga mål och uppdrag som fastställs av kommunfullmäktige. Kommunstyrelsen ansvarar för kommunens strategiska försörjning av lokaler och bostäder. Kommunstyrelsen ska tillhandahålla lokaler som är ändamålsenliga, hållbara och kostnadseffektiva.

Vård- och omsorgsnämndens lokalförsörjningsplan för äldre tas fram i flera steg. Lokalförsörjningsplanen bygger huvudsakligen på befolkningsprognoser kombinerat med bedömningar av hur ett antal faktorer kan komma att påverka behovet av vård- och omsorgsboenden. Antalet äldre förväntas öka kraftigt och Sverige, inklusive Eskilstuna, står inför en utmaning i att kunna tillgodose äldres behov av vård och omsorg inklusive särskilt boende. Äldreomsorgen förändras och vård- och omsorgsnämnden utvecklar tjänster och arbetssätt som syftar till att fördröja äldres behov av vård- och omsorgsboende.

Vård- och omsorgsnämndens plan är osäker och förvaltningen lämnar en beställning om nytt vård- och omsorgsboende 24 månader innan önskad verksamhetsstart. Det är helt avgörande att det går maximalt 24 månader från det att ett vård- och omsorgsboende beställs till det att det är färdigt, för att nämndens plan ska kunna möta de prognosticerade behoven. Arbetssättet kräver att kommunen har genomfört ett förberedelsearbete för att klara en snabb byggnation och färdigställande.

Under perioden 2025–2034 efterfrågas preliminärt 7 nya vård- och omsorgsboenden för äldre om totalt omkring 390 platser brutto. Vid byggnation av vård- och omsorgsboenden är det generellt lämpligt att ta hänsyn till befolkningsstrukturen i olika områden/stadsdelar eftersom det antas vara viktigt för många äldre att kunna bo

kvar i sitt närområde. Fördelningen av befintliga vård- och omsorgsboenden samt planerade tillskott och frånträden gör att prioriterade placeringar av nya vård- och omsorgsboenden bör vara Hällbybrunn samt därefter eventuellt Kvicksund under förutsättning att samarbete med Västerås stad undersöks. Utöver det föreligger behov av renoveringar eller anpassningar av lokaler som idag nyttjas av Måsta Ångs enhet 8. Utifrån vård- och omsorgsnämndens förslag till plan för byggnation, beräknas Eskilstuna kommun inledningsvis ha balans mellan behov och tillgång, för att därefter på medellång sikt riskera ett visst underskott av platser, medan slutet av prognosperioden ser ut att innebära ett överskott av platser som i sin tur skulle kunna möjliggöra frånträden från eventuella oönskade byggnader.

Konsekvenser för hållbar utveckling och en effektiv organisation

Byggnation av boenden innebär i många fall en miljöpåverkan, exempelvis i form av utsläpp av växthusgaser. Kommunen har emellertid ett lagstadgat krav på sig att verka för att äldre människor får goda bostäder. Vård- och omsorgsnämnden har för avsikt att följa Eskilstuna kommuns klimatplan och är därför noga med att inom ramen för sin rådgivning ställa erforderliga miljökrav i samband med beställningar, byggnation och eventuell upphandling.

Aspekten effektiv organisation, när det kommer till utbyggnad av boenden inom nämndens ansvarsområde, gör sig främst gällande i form av rätt antal boenden, geografisk placering samt storlek på boendena och deras enheter. Det är inte självklart att det långsiktigt är mest kostnadseffektivt att bygga stora boenden eftersom ”mjuka” värden som till exempel arbetsmiljö spelar roll på lång sikt. Bedömningen är också att något mindre boenden kan vara positivt för att ytterligare öka förutsättningarna för god kvalitet för de boende. Lite mindre boenden kan innebära att antalet medarbetare per chef blir något lägre än på stora boenden men detta ligger väl i linje med nämndens ambitioner att sträva efter att förbättra förutsättningarna för en god arbetsmiljö för medarbetare och chefer.

VÅRD- OCH OMSORGSFÖRVALTNINGEN

Johan Lindström
Förvaltningschef

Åsa Tavemark
Utredningschef

_____

Beslutet skickas till: Kommunstyrelsen

Vård- och omsorgsnämnden

Lokalförsörjningsplan för äldre 2025–2034

Inledning.....	2
Bestämmelser	2
Avgränsning och begreppsförklaringar.....	2
Arbetsprocess.....	3
Nuläge och framtid nationellt.....	4
Nuläge och framtid lokalt.....	6
Trygghetsboenden samt vård och omsorgsboenden i Eskilstuna.....	8
Påverkansfaktorer på behovet av platser i särskilt boende	11
Behovsprognos och behovsplan för platser i vård- och omsorgsboenden.....	11
Behovsprognos	11
Behovsplan	13

Inledning

Lokalförsörjningsplanen för äldre är vård- och omsorgsnämndens planeringsdokument för särskilda boendeformer för äldre, så kallat vård- och omsorgsboende. Lokalförsörjningsplaneringen har till syfte att säkerställa att äldres behov av bostäder blir tillmötesgått. Lokalförsörjningsplanen tas fram av vård- och omsorgsförvaltningen men stäms av med kommunledningskontoret innan den årligen fastställs av nämnden.

Bestämmelser

Enligt socialtjänstlagen ska socialnämnden verka för att äldre människor får goda bostäder och kommunen ska inrätta särskilda boendeformer för service och omvårdnad för äldre människor som behöver särskilt stöd. Vidare får kommunen även inrätta särskilda boendeformer för äldre människor som främst behöver stöd och hjälp i boendet och annan lättåtkomlig service och som därutöver har behov av att bryta oönskad isolering.¹ Planen utgår från vård- och omsorgsnämndens ansvarsområden enligt gällande reglemente, vård- och omsorgsnämndens målbild för 2035, kommunfullmäktiges riktlinjer för lokalförsörjning (KSKF/2017:584) samt de övriga mål och uppdrag som fastställs av kommunfullmäktige.

Avgränsning och begreppsförklaringar

Nämndens lokalförsörjningsplan för äldre har fokus på lokaler som är särskilda boendeformer för nämndens äldre målgrupper samt korttids, och som nämnden är skyldig att tillhandahålla enligt socialtjänstlagen. Planen har således inte fokus på andra nödvändiga lokaler såsom verksamhetslokaler, lokaler för administration, mötesplatser med mera. Planering och försörjning av verksamhetslokaler hanteras än så länge på annat sätt men arbete pågår för att på sikt kunna inkludera även andra lokaler i nämndens lokalförsörjningsplan. Nedan följer förklaringar av väsentliga begrepp inom området.

- Bostäder för äldre på den ordinarie bostadsmarknaden, så kallat ordinärt boende – Samlingsbegrepp för bostäder som riktar sig till äldre som målgrupp men som inte kräver ett biståndsbeslut, det vill säga seniorbostäder och trygghetsbostäder.
- Driftsformer av särskilt boende för äldre – Olika driftsformer för att tillhandahålla särskilt boende för äldre kan förekomma; drift helt i egen regi, drift bedrivs av upphandlad extern aktör i kommunägd lokal och till sist lokal ägs och drift utförs av upphandlad extern aktör. Vid drift i egen regi regleras förhållandet kring driften i nämndens olika styrdokument till förvaltning/utförare. I det fall en extern aktör sköter drift finns ett avtal mellan nämnden och den privata utföraren, utifrån lagen (2016:1145) om offentlig upphandling (LOU).
- Koncept för vård- och omsorgsboende för äldre ("konceptboende") – Koncept för vård- och omsorgsboende ska bidra till framtida byggnationers utformning och garantera standard i Eskilstuna kommuns vård- och omsorgsboenden för äldre. Grundtanken är att konceptet ska fungera som en stödjande mall för att underlätta beställning med fokus på att beskriva funktioner, i syfte att bidra till kostnadsmedvetna lösningar, förkorta ledtider och effektivisera byggprocessen med utgångspunkt från vård- och omsorgsförvaltningens ansvar. Konceptet vilar på lagstiftning och regelverk och bygger på forskning, evidens och

¹ 5 kap 5 § Socialtjänstlag (2001:453) t.o.m. SFS 2023:313, https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/socialtjanstlag-2001453_sfs-2001-453. Hämtat 2023-07-07.

erfarenhet. Ett koncept är ingen absolut mall utan den övergripande idén ska anpassas till varje byggnation.

- Korttidsvistelse – Är till för den som är vuxen och har tillfälligt behov av kommunal omsorg som inte går att tillgodose i det egna hemmet. Korttidsvistelse är också till för den vars anhöriga behöver avlösning i omvårdnadsarbetet. I Eskilstuna kommun erbjuds korttidsvistelse på Odlarbäckens vård- och omsorgsboende.² Som en tillfällig vistelse-/vårdform kan behovet av platser för korttidsvistelse påverkas av en mängd olika förhållanden (till exempel rutiner och arbetssätt kopplat till trygghet och effektiv utskrivning från sjukhus, tillgången till olika former av särskilt boende, arbetssätt rörande anmälan av lediga lägenheter inom särskilt boende). Samverkan med Region Sörmland är också en viktig faktor i behovet av platser. Det finns för tillfället cirka 20 korttidsplatser i Eskilstuna kommun.
- Växelvård – Om man bor växelvis i egen bostad och på korttidsplats kallas det växelvård. I Eskilstuna kommun erbjuds 13 platser för växelvård på Oxen.³
- Trygghetsplats – Trygghetsplats innebär att man bor tillfälligt på vård- och omsorgsboendet Vågen. Trygghetsplats är endast till för den som får ett akut behov av vård och omsorg som inte kan tillgodoses i hemmet.⁴
- Seniorboende – Seniorbostäder är utformade utifrån äldres behov av tillgänglighet. På vissa seniorboenden finns en gemensamhetslokal för olika aktiviteter som de boende i första hand själva ska ansvara för. Det kan också finnas kök och matsal för gemensam matlagning och umgänge. Individen tar själv kontakt med de hyresvärdar som tillhandahåller dessa bostäder och för att få veta vilka ålderskrav som gäller i respektive boende.⁵ Boendeformen kräver ej biståndsbeslut.
- Trygghetsboende i Eskilstuna kommun – Subventionerat trygghetsboende är till för den som är över 65 år. Fastigheten ska inrymma bostadslägenheter och utrymmen för de boendes måltider, samvaro, hobby och rekreation för att främja gemenskap och trygghet, samt att det ska finnas personal (vård/vårdinna) som på olika sätt kan stödja de boende under vissa tider. Lägenheter och utemiljöer vid trygghetsboenden ska ha god tillgänglighet. Boendeformen kräver ej biståndsbeslut och trygghetsboenden drivs inte av vård- och omsorgsnämnden.⁶
- Vård- och omsorgsboende – Avser särskilt boende som är en boendeform som kräver biståndsbeslut. Dessa bostäder är kommunen skyldig att tillhandahålla enligt socialtjänstlagen.

Arbetsprocess

Grunden i arbetsprocessen för att ta fram och fastställa lokalförsörjningsplan för äldre utgörs av nämndens ansvar för biståndsbedömda bostäder för äldre. Kommunstyrelsen ansvarar för kommunens strategiska försörjning av lokaler och bostäder. Kommunstyrelsen ska tillhandahålla lokaler som är ändamålsenliga, hållbara och kostnadseffektiva.

² <https://www.eskilstuna.se/omsorg-och-stod/aldreomsorg/boenden/korttidsvistelse>. Hämtat 2023-07-11.

³ <https://www.eskilstuna.se/omsorg-och-stod/aldreomsorg/boenden/korttidsvistelse/oxen>. Hämtat 2023-07-11.

⁴ <https://www.eskilstuna.se/omsorg-och-stod/aldreomsorg/boenden/trygghetsplats>. Hämtat 2023-07-11.

⁵ <https://www.eskilstuna.se/omsorg-och-stod/aldreomsorg/boenden/seniorboende-och-trygghetsboende>. Hämtat 2023-07-11.

⁶ Kriterier för subvention av trygghetsboende, KSKF/2021:421, antagna av kommunfullmäktige 2022-03-31 § 67.

Vård- och omsorgsnämndens lokalförsörjningsplan för äldre tas fram i flera steg. När det gäller vård- och omsorgsboenden bygger lokalförsörjningsplanen huvudsakligen på befolkningsprognoser kombinerat med bedömningar av hur ett antal faktorer kan komma att påverka behovet av vård- och omsorgsboenden. I punktform ser processen ut på följande sätt:

1. Statistiska centralbyrån (SCB) levererar befolkningsprognos.
2. Bostadsförsörjningsfilen visar befintliga boenden och platser samt planerade tillskott och avdrag.
3. Vård- och omsorgsförvaltningen bedömer påverkan av andra faktorer som medicinsk och teknisk utveckling samt effekter av förebyggande arbete med mera och väger in kö-läget.
4. Årliga bostadsmarknadsenkäten besvaras.
5. Samplanering med kommunledningskontoret.
6. Vård- och omsorgsnämnden beslutar årligen om lokalförsörjningsplan.
7. Vård- och omsorgsförvaltningen bevakar utfall, lär och reflekterar.

Det är viktigt att understryka att planen bygger på prognoser och bedömningar, i den meningen är planen till sin natur osäker. Generellt gäller att planen blir mer osäker ju längre fram i tiden man tittar.

Nuläge och framtid nationellt

Antalet äldre förväntas öka kraftigt och Sverige står inför en utmaning i att kunna tillgodose äldres behov av vård och omsorg inklusive särskilt boende. Cirka 20 procent av Sveriges befolkning är idag 65 år och äldre, andelen varierar dock betydligt mellan olika kommuner.⁷ Idag är det nästan 30 procent av befolkningen som är 80 år eller äldre som har insatser enligt socialtjänstlagen i form av hemtjänst, särskilt boende eller korttidsboende. De senaste åren har andelen minskat, vilket syns i tabellen nedan.

Kommunala insatser utveckling enligt socialtjänstlagen för 80 år och äldre (i %):

Årtal	Hemtjänst*			Särskilt boende			Korttidsboende			Dagverksamhet		
	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt
2015	23,9%	16,3%	20,9%	15,1%	9,0%	12,8%	1,1%	1,5%	1,3%	1,4%	1,5%	1,3%
2016	23,3%	15,9%	20,4%	15,2%	9,0%	12,7%	1,0%	1,5%	1,2%	1,3%	1,5%	1,2%
2017	23,1%	15,8%	20,2%	14,8%	8,8%	12,4%	0,9%	1,5%	1,1%	1,3%	1,5%	1,1%
2018	22,6%	15,5%	19,7%	14,4%	8,6%	12,1%	0,9%	1,4%	1,1%	1,3%	1,4%	1,1%
2019	22,5%	15,4%	19,5%	14,0%	8,3%	11,7%	0,9%	1,4%	1,1%	1,3%	1,4%	1,1%
2020	21,5%	14,4%	18,6%	13,1%	7,6%	10,9%	0,7%	1,1%	0,9%	1,0%	1,1%	0,9%
2021	20,6%	13,9%	17,7%	12,6%	7,3%	10,4%	0,7%	1,1%	0,9%	0,9%	1,1%	0,9%
2022	19,8%	13,4%	17,2%	12,4%	7,2%	10,2%	0,7%	1,1%	0,9%	1,0%	1,1%	0,9%

* Som hemtjänst räknas antal personer i ordinärt boende med ett hemtjänstbeslut som består av personlig omvårdnad eller service, samt de som har hemtjänstbeslut med ospecificerat innehåll.

Källa: Socialstyrelsen (2023). *Vård och omsorg om äldre – lägesrapport, sidan 109.*

Socialstyrelsens egen analys av utvecklingen vad gäller de olika socialtjänstinsatserna är att allt fler tenderar att få sina behov tillgodosedda i ordinärt boende och att en minskad andel med enbart service delvis kan förklaras av att allt fler använder sig av

⁷ Boverket (2020). Allt fler 80+ i befolkningen. <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/bostadsmarknad/olika-grupper/aldre/>. Hämtad 2021-11-16.

till exempel e-handel, får hjälp via närstående eller väljer att inte ansöka om hjälp, alternativt får avslag när det gäller små och tidiga insatser.⁸

Fram till år 2034 väntas den svenska befolkningen som är 80 år eller äldre öka med cirka 40 procent.⁹ Om behoven inom åldersgruppen fortsätter att vara desamma, och tillgängligheten till insatser oförändrad, innebär det att betydligt fler personer i framtiden kan förväntas ha insatser enligt socialtjänstlagen än idag. En motverkande kraft skulle kunna vara att en lägre andel 80 år och äldre tar del av kommunala insatser, såsom särskilt boende, enligt socialtjänstlagen. Utvecklingen sker emellertid samtidigt som antalet personer i yrkesverksam ålder väntas öka endast marginellt.¹⁰

Uppskattningar tyder på att cirka 150 000 personer har demenssjukdom i Sverige i dag. När det gäller antal nyinsjuknade pekar skattningar på att antalet som nyinsjuknar per år är 20 000–25 000 personer. Antalet personer med demenssjukdom förväntas öka när det stora antalet personer som föddes på 1940-talet uppnår hög ålder. År 2030 beräknas antalet personer med demenssjukdom till 180 000–190 000 och år 2050 till cirka 250 000.¹¹

Under 2023 visade sig en sjukdomsmodifierande behandling (lecanemab) kunna fungera vid Alzheimers sjukdom. Behandlingen botar inte sjukdomen, men en studie visade cirka 27 procents minskad försämring i kognition och funktion jämfört med placebo. I Sverige är en försiktig skattning att cirka 100 000 personer kan uppfylla kriterier för behandling. Flera andra hinder kvarstår alltså innan bred användning i Sverige och det är oklart om och när läkemedlet kan få effekt i befolkningen.¹²

Befolkningsstudier pekar på att demenssjukdomar hos 85-åringar har minskat från cirka 30 procent för de som är födda på 1920-talet till cirka 24 procent hos de som är födda på 1930-talet.¹³ Om minskningen blir bestående kan det komma att minska det framtida behovet av platser för personer med demenssjukdom.

Andelen utrikesfödda fortsätter att öka i Sverige. Under 1990-talet utgjorde utrikesfödda omkring 10 procent av den äldre befolkningen. I slutet av år 2020 hade denna andel ökat till 13 procent.¹⁴ SCB beräknar att utrikesfödda kommer att utgöra cirka 24 procent av Sveriges äldre befolkning år 2050. Det kan påverka behovet av hur äldreomsorgen utförs, exempelvis vad gäller språk och hänsyn till kulturellt betingade preferenser.¹⁵ Det har inte gått att hitta stöd för hur den ökande andelen utrikesfödda kommer att påverka just behovet av vård- och omsorgsboenden men ett rimligt antagande är att utrikesfödda inte är lika benägna att efterfråga vård- och omsorgsboende som inrikes födda.

⁸ Socialstyrelsen (2023). Vård och omsorg om äldre – lägesrapport, sidan 110.

⁹ Statistiska centralbyrån (2022). Statistikdatabasen. <http://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/>. Hämtat 2023-01-04.

¹⁰ Sveriges kommuner och regioner. Nyhet publicerad 2021-06-16.

<https://skr.se/skr/tjanster/press/nyheter/nyhetsarkiv/hojdkompetenskraverlangsigthallbarfinansiering.55309.html>. Hämtat 2021-11-16.

¹¹ Socialstyrelsen (2017). Nationella riktlinjer; Vård och omsorg vid demenssjukdom. Samt Michael Axenus, leg. läkare och doktorand i neurogeriatrik vid Karolinska Institutet vid lunchseminarium 2023-09-04.

¹² Läkartidningen (2023). <https://lakartidningen.se/opinion/debatt/2023/01/risk-for-att-ny-behandling-vid-alzheimer-blir-alldeles-for-dyr/>. Hämtat 2023-09-19.

¹³ Äldreomsorgsdagarna (2021). Professor Ingmar Skoogs konferensföreläsning.

¹⁴ Socialstyrelsen (2023). Vård och omsorg om äldre – lägesrapport, sidan 9.

¹⁵ Socialstyrelsen (2020). Vård och omsorg om äldre – lägesrapport.

Nuläge och framtid lokalt

Detta avsnitt bygger delvis på befolkningsprognoser från SCB. Eftersom befolkningsprognoserna är väsentliga för framtidsplaneringen är det lämpligt att inledningsvis kommentera vad befolkningsprognoserna omfattar och vilka osäkerheter de är behäftade med.

Prognosmodellen startar med den befintliga populationen, det vill säga antalet invånare i kommunen idag. Därefter görs antaganden om födelsetal, inflyttning och invandring. Sedan subtraheras döda, utflyttade och utvandrade. Vilket ger en prognospopulation. Antaganden i prognosmodellen grundar sig på historiska data om befolkningen, rörelsemönster och bostadsbyggande. Även den planerade bostadsbyggnationen i kommunen tas hänsyn till.

Det är endast folkbokförda som ingår i befolkningsprognosen, flyktingar från Ukraina som vanligen kommer till Sverige via massflyktsdirektivet ska inte folkbokföras och ingår därför inte i prognoserna. Om dessa personer söker och beviljas asyl i Sverige kan de komma in i folkbokföringen längre fram.

Sett lite i backspegeln har befolkningsprognoserna fram till år 2015 underskattat befolkningsökningen, medan prognoser därefter har överskattat densamma. Sedan år 2020 kan Covid-effekter påverka befolkningsmängden och prognoserna något. På längre sikt kan klimateffekter komma att driva på flyktingströmmar och/eller hålla tillbaka utvandring.¹⁶ En aktuell osäkerhet som kan komma att påverka befolkningsutvecklingen är den ekonomiska utvecklingen (som kan påverka bostadsbyggande, arbetslöshet och hushållens framtidsutsikter). Under 2023 syns en fortsatt minskning av antalet födda och befolkningsprognos 2 visar att antalet invånare i kommunen ser ut att minska något jämfört med 2022. Bedömningen just nu är att det är en tillfällig nedgång och att antalet invånare ökar igen från år 2024 och framåt.¹⁷

I Eskilstuna kommun uppskattas det år 2024 bo drygt 22 000 personer som är 65 år och äldre. De äldre i kommunen var vid utgången av år 2022 fördelade olika i olika geografiska områden, enligt tabellen nedan. Jämfört med år 2021 har den äldre befolkningen totalt sett ökat i samtliga områden utom i Torshälla, där antalet 65–79-åringar har minskat mer än vad antalet +80-åringar har ökat i området.

---

¹⁶ Dessa meningar bygger på föredragning av och samtal med statistiker vid KLK, 2022-06-23.

¹⁷ Uppgifter rörande utvecklingen under 2023 bygger på e-post från kommunstrateg vid KLK, 2023-09-07.

Geografisk placering	Fastighet/Boende	M	K	Tot	M	K	Tot	Tot
		65-79	65-79	65-79	80+	80+	80+	65-117
Gamla Staden	Eskilshem	1289	1423	2712	470	809	1279	3991
	Odlarbäcken							
	Tunagården							
Husby Ärla	Solåsen	787	728	1515	214	233	447	1962
	Ärlagården							
Hällby Nyfors Fristaden	Ekebo	1527	1706	3233	499	719	1218	4451
	Ekebyvägen							
	Stallgången							
Kafjärden Skiftinge	Vågen	887	834	1721	195	193	388	2109
Norr	Bolindergården	1062	1299	2361	437	638	1075	3436
	Måsta Äng							
Torshälla	Spångagården	882	925	1807	301	376	677	2484
Väster	Lagersbergsgården	1217	1209	2426	348	487	835	3261
	Marielund							
	Skogsgläntan							
	Åbacken							
Totalt		7651	8124	15775	2464	3455	5919	21694

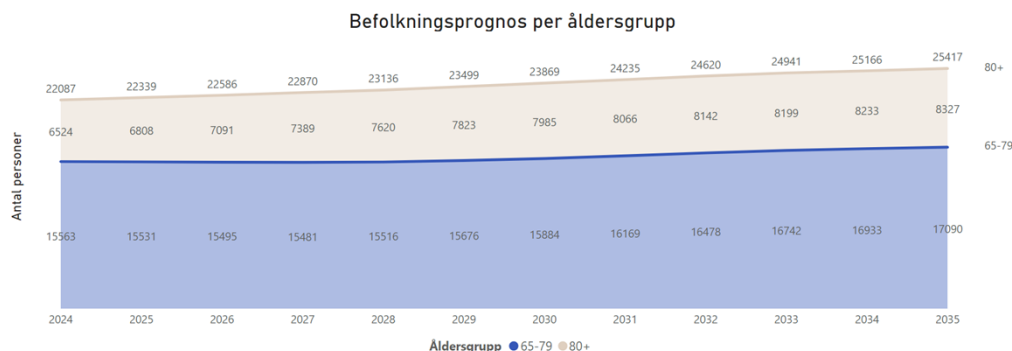
Källa: SCB, befolkning 2022-12-31. Områdesindelningen är egenkonstruerad utifrån olika NYKO-områden.

Det är betydligt vanligare att bo på vård- och omsorgsboende i gruppen över 80 år än i gruppen 65–79 år. I tabellen nedan framgår att 11,2 procent av 80-åringarna i Eskilstuna kommun bodde i särskilt boende år 2022 (motsvarande siffra för riket var 10,2 procent enligt Socialstyrelsens tabell ovan) medan endast 1,6 procent av 65–79-åringar bodde i särskilt boende. Medelåldern i särskilt boende var omkring 84 år och medianvårdtiden cirka 1,5 år, vilket är en tydlig och snabb minskning från strax över två års medianvårdtid år 2020.

Nyckeltal för Eskilstuna kommun	2020	2021	2022
Invånare 65–79 år i särskilt boende, andel (%)	1,6	1,5	1,6
Invånare 80+ i särskilt boende, andel (%)	10,9	10,9	11,2
Medelålder för äldre i särskilt boende, år	84,0	84,1	84,4
Medianvårdtid i särskilt boende äldreomsorg, antal dagar	769	613	537
Genomsnittligt antal hemtjänsttimmar för timregistrerade hemtjänsttagare 65+ i ordinärt boende med hemtjänst, månaden före inflytt till särskilt boende, timmar/hemtjänsttagare	68,3	68,9	56,3

Källa: Kolada, <https://www.kolada.se/>. Hämtat 2023-08-29.

I prognos för år 2034 förväntas antalet personer 65 år och äldre i Eskilstuna öka till drygt 25 000, en ökning från år 2024 med omkring 15 procent. Utvecklingen redovisas i nedanstående diagram.

Källa: Statistiker vid vård- och omsorgsförvaltningen, 2023-12-06

Ökningen förväntas emellertid bli relativt stor inom de äldre åldersgrupperna, det ljusgrå området i diagrammet ovan utgörs av gruppen över 80 år. Detta är särskilt relevant eftersom gruppen 80 år och äldre utgör klar majoritet av dem som får hemtjänst eller bor på särskilt boende.¹⁸ Årets prognos för befolkningsutvecklingen förutser något färre som blir 80 år eller mer under 2034, men prognoserna kan över tid skifta något åt båda håll.

I Eskilstuna kommun finns uppskattningsvis cirka 1700 personer 65 år och äldre som drabbats av en demenssjukdom (2020). År 2032 beräknas 1985 personer i Eskilstuna vara drabbade.¹⁹ Detta motsvarar en ökning med ungefär 25 procent.

Trygghetsboenden samt vård och omsorgsboenden i Eskilstuna

För närvarande (januari 2024) finns fyra kommunalt subventionerade trygghetsboenden i Eskilstuna:²⁰

- Kafjärdens trygghetsboende (12 lägenheter)
- Kapellbackens trygghetsboende (38 lägenheter)
- Rosendal Trygghetsboende (15 lägenheter)
- Trygghetsboendet Astrarna (22 lägenheter) – Ansökan för 2024- ej beslutad.

Trygghetsboenden under uppbyggnad:

- Trygghetsboende i Västra Munktellstaden – planerad inflytt 2024
- Torshälla Nya trygghetsbostäder/Gillet – planerad inflytt 2025
- Näshulta trygghetsboende – planerad byggstart 2024 (senarelagt)

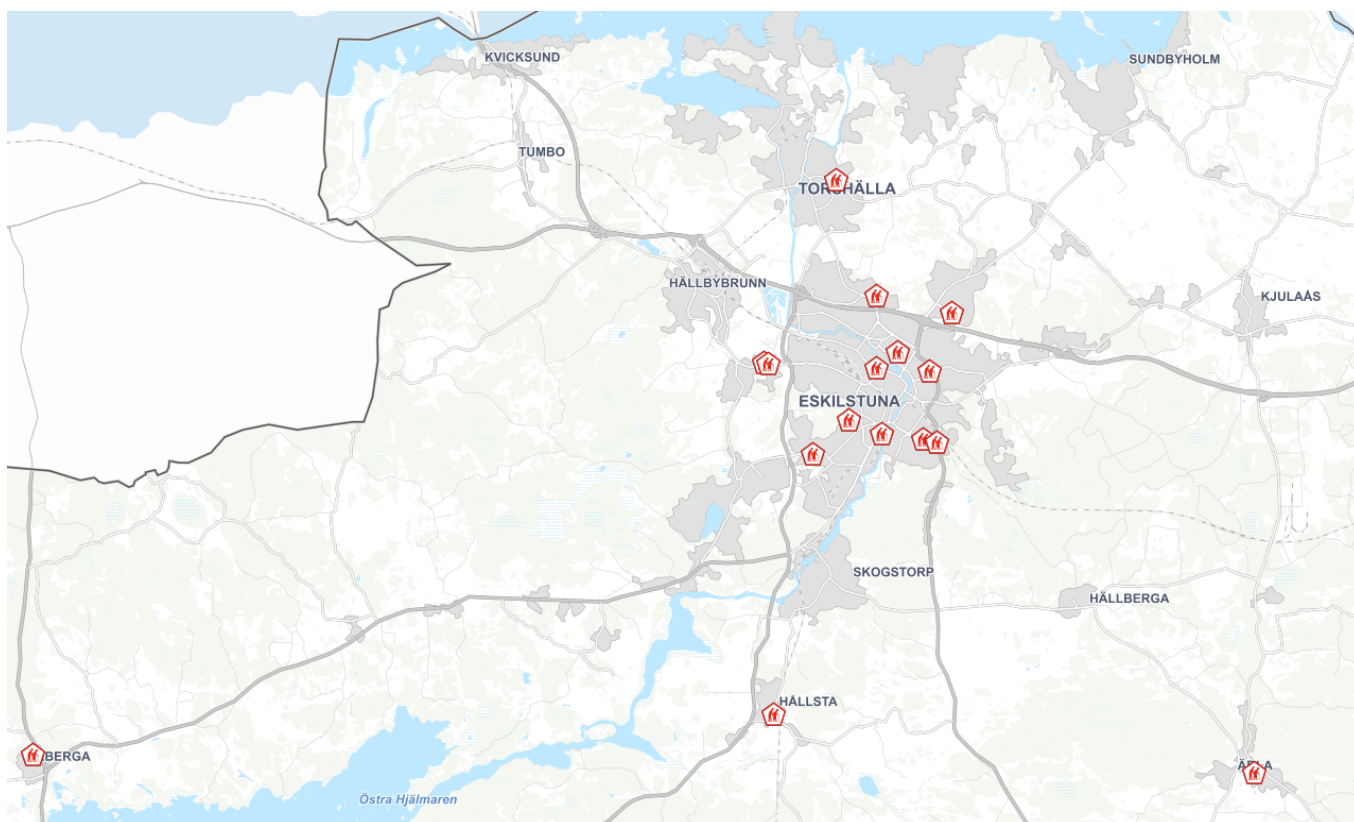
Vård- och omsorgsnämnden har för närvarande 1031 platser i vård- och omsorgsboende (januari 2024). Av samtliga platser drivs dryga 80 procent i egen regi. Verksamheten är indelad i äldreboende (440 platser motsvarande cirka 45 procent), boende för personer med demenssjukdom (570 platser motsvarande cirka 55 procent) samt resursenhet (21 platser). Tabellen nedan visar fastigheter, platsfördelning med mera. Därefter följer en karta med boendenas geografiska placering.

¹⁸ SKR (2019). Prognos av särskilda boenden, sidan 5.

¹⁹ Uppgifter framtagna av statistiker vid FoU Sörmland, september 2021. Dessa uppgifter är lägre än de som har angivits tidigare. Skälet enligt FoU Sörmland är att man nu räknar med att 8 procent av befolkningen 65 år och äldre beräknas ha en demenssjukdom, mot tidigare 11,4 procent. Det har inte gått att reda ut varför FoU Sörmland tidigare har räknat med den högre procent-siffran. FoU Sörmland anger för sina beräkningar Statistiska Centralbyrån (2021) och Socialstyrelsens skrift ”En nationell strategi för demenssjukdom – Underlag och förslag till plan för prioriterade” (2017) som källor.

²⁰ Uppgiften om antal platser är hämtad från senast diarieförda beslut om subvention.

Fastighet	Drift	Äldre-boende	Demens-boende	Resurs/ Korttids	Summa	Kommentar	Byggår	Hyrestid och uppsägningsvillkor
Bolindergården	Egen regi	40	20		60		2020	2044-11-30.
Ekebo	Egen regi	30			30		1961/1974	Uppsägningstid om 12 mån, kan sägas upp när som helst
Ekebyvägen	Attendo		54		54		2015	Avtal till 2025-09-06 men kan förlängas 2+2 år, betala
Eskilshem	Attendo		70		70	Verksamhetsövergång	1990?	Avtal med Attendo avslutas 2024-09-30. Därefter av
Lagersbergsgården	Egen regi	110	54		164		1968(98)	Uppsägningstid om 12 mån, kan sägas upp när som helst
Marielund	Egen regi	33	20		53	Köket görs till hjitlokal	Kfast	Uppsägningstid om 12 mån, kan sägas upp när som helst
Måsta Ång	Egen regi	22	44	21	66	1 buffertplats utöver 87	2010	Uppsägningstid om 12 mån, kan sägas upp när som helst
Ödlarbäcken	Egen regi	40	20	20	60	De 20 är korttidsplatser	2022	Uppsägningstid om 12 mån, kan sägas upp när som helst
Oxen	Egen regi					Nyttjas till växelvärd 13 g	1993	Avtalstid till 2026-12-31, därefter förlängning med tre år
Skogsgläntan	Egen regi	11	11		22		1967/2010	Uppsägningstid om 12 mån, kan sägas upp när som helst
Solåsen	Egen regi	24			24		1978	Uppsägningstid om 12 mån, kan sägas upp när som helst
Spångagården	Egen regi	10	32		42	Under utbyggnad till sor	2021	2043-09-30, 24 månader uppsägning.
Stallgången	Vardaga	20	40		60	Ersätter Oxen.	2021	Avtal till 2025-04-18 och kan förlängas 2+2 år.
Tunagården	Egen regi	23	106		129	Läkemedelsrum har tills	1951/2010	Uppsägningstid om 12 mån, kan sägas upp när som helst
Vågen	Egen regi	44	44		88		2022	Uppsägningstid om 12 mån, kan sägas upp när som helst
Åbacken	Egen regi	22	44		66		2016	2039-07-31, 24 månader uppsägning.
Arlagården	Egen regi	11	11		22		1963?	Uppsägningstid om 12 mån, kan sägas upp när som helst

Källa: Eskilstuna kommuns GIS-karta, kontrollerad 2023-12-08.

Not: Boenden som ligger nära varandra kan synas som endast en markering. Kartan över kommunen är beskuren av utrymmesskäl.

Under 2023 beräknades Spångagården vara klart (om- och tillbyggnation, om totalt upp till 84 platser). Detta har därefter senarelagts till planerad inflytt i mars/april 2024 men med möjlighet till successiv öppning av de nya avdelningarna. Arbete har pågått vintern 2023/2024 för att undersöka om det är lämpligt att flytta växelvärderna (13 platser) samt dagverksamheten från Oxen till Spångagården, men det har inte ansetts fördelaktigt.

Vård- och omsorgsnämnden har i beslut uppdragit till förvaltningen att utföra upphandling av leverantör som tillhandahåller lokal, personal och drift inom ett vård- och omsorgsboende, med verksamhetsstart 2024 (cirka 66 platser, beslut 2022-02-01 § 5). Detta beslut upphävdes senare (2022-06-15 § 59) efter att inga anbud inkommit upphandlingen, istället gavs i samma beslut förvaltningschefen i uppdrag att hos

kommunledningen beställa ett nytt vård- och omsorgsboende om cirka 72 platser (arbetsnamn Hus nr 1 2024) med verksamhetsstart 2024, samt att verksamheten ska bedrivas i egen regi. Detta hus var från början tänkt att ersätta Eskilshems vård- och omsorgsboende. Kommunledningskontoret meddelade under hösten 2022 att detta hus väntas stå klart först år 2027. Arbete för att förbereda för detta vård- och omsorgsboende pågår centralt men vård- och omsorgsförvaltningen inväntar samtidigt data över behovet för att ta ställning till om beställningen ska slutföras.

Förvaltningen har också fått i uppdrag att hos kommunledningen beställa ett nytt vård- och omsorgsboende (66 platser, beslut 2021-11-16 § 91) som nämnden med fördel ville se placeras i Torshälla. I ett senare beslut (2022-04-27 § 45) angavs att platsantalet ska uppgå till 66–88 platser, fortsatt med fördel placering i Torshälla, samt att verksamheten ska bedrivas i egen regi med start 2024 (arbetsnamn Hus nr 2 2024). Kommunledningskontoret meddelade under hösten 2022 att detta hus väntas stå klart först år 2026. Vård- och omsorgsnämnden har därefter i beslut den 15 november 2023 (2023-11-15 § 105) reviderat tidigare beslut så att det nu är nämndens önskan att det sedan tidigare beställda vård- och omsorgsboendet ska placeras på fastigheten Gillet och att vård- och omsorgsförvaltningen får i uppdrag att hos kommunledningen beställa detta. Detta under förutsättning att förhandlingarna med fastighetsägaren leder fram till en hyresnivå som ligger i nivå med eller blir lägre än den bedömda genomsnittliga hyresnivån för de två senast producerade vård- och omsorgsboendena vid den avtalade tiden för tillträde av det nya boendet. Om förhandlingarna inte leder fram till en godtagbar hyresnivå ger vård- och omsorgsnämnden i uppdrag till vård- och omsorgsförvaltningen att hos kommunledningen göra beställning om upphandling av ett vård- och omsorgsboende om 66–88 platser.

Vidare har förvaltningen i uppdrag att arbeta med beställning av ett nytt vård- och omsorgsboende med drift i egen regi (först planerat till 48 platser men därefter justerat till 60–62), med start 2025 och placering i Skogstorp (arbetsnamn Hus 2025). I det nya huset i Skogstorp planeras plats för växelvårdens idag 13 platser samt dagverksamheten som nu finns i Oxen. I beställningen låg tidigare också platser för resursenhet i syfte att ersätta befintliga platser på Måsta Ång, men detta är borttaget sedan vintern 2022/2023. Kommunledningskontoret meddelade under hösten 2022 att huset i Skogstorp väntas stå klart först år 2026. Det finns emellertid behov av nya lokaler för resurs-/specialplatser (om 24 platser). Dessa lokaler måste beställas av förvaltningen.

I september 2022 beslutade vård- och omsorgsnämnden att ge förvaltningschefen i uppdrag att förbereda för verksamhetsövergång i Eskilshems vård- och omsorgsboenden från Attendo till egen regi i anslutning till att innevarande avtalsperiod upphör den sista september 2024 (beslut 2022-09-21, § 75). Förvaltningen har sedan dess tagit initiativ till diskussioner i syfte att hyra byggnaden med Eskilshems vård- och omsorgsboende även efter den sista september 2024. Det nya avtalet innebär att byggnaden hyrs till och med 2027-09-30 med 12 månaders uppsägningstid.

Ekebo vård- och omsorgsboende (30 platser) består av lokaler som ur arbetsmiljöperspektiv bedöms vara i behov av åtgärder under planperioden. Vård- och omsorgsförvaltningen har i dagsläget inget färdigt förslag gällande Ekebo men fortsätter ha frågan under bevakning och återkommer vid behov till nämnden.

Påverkansfaktorer på behovet av platser i särskilt boende

Behov av platser inom särskilt boende är beroende av ett antal faktorer utöver den demografiska utvecklingen. Befolkningens utveckling är dock lättast att prognosticera, även om prognosen i sig inte är ett facit för hur stor befolkningen i olika åldersgrupper faktiskt blir. Andra faktorer som antas påverka behovet av vård- och omsorgsboende är:

- Anhörigas/närståendes insatser
- Befintliga fastighetsbeståndets skick
- Förebyggande arbete
- Förutsättningar inom hemtjänst och hemsjukvård
- Hälsotillstånd hos målgrupperna (äldre och personer med demenssjukdom)
- Intensiv hemrehabilitering
- Kö-läget
- Lagstiftning och myndighetsutövning
- Medicinsk och teknisk utveckling
- Målgruppernas preferenser
- Ordinarie bostadsmarknaden
- Organisering av omsorgen
- Trygg och säker hemgång
- Trygghetsboenden

Det är svårt att göra en bedömning av i vilken utsträckning faktorerna påverkar, alltså att kvantifiera hur många fler eller färre platser som kan antas behövas. För några påverkansfaktorer är det till och med svårt att bedöma om de i framtiden kommer att öka eller minska behovet av platser inom särskilt boende.

Behovsprognos och behovsplan för platser i vård- och omsorgsboenden

Behovsprognos

Utöver den prognosticerade befolkningsutvecklingen ska ovan redovisade påverkansfaktorer vägas in när man går från prognos till plan, en del av dessa påverkansfaktorer redovisas mer ingående nedan.

Ett mått från verkligheten som indikerar hur bra planen fungerar är kö-läget. Den 20 januari 2023 väntade 11 personer på att flytta in i vård- och omsorgsboende. Den 10 januari 2024 väntade 25 personer i kö.²¹ Det är något fler än förra året och sammanfattningsvis kan sägas att det är kö till demensplatser men med tillkommande plaster väntas balans. Det finns också ställtider mellan ledig plats och inflytt. Storleken på kön är färskvara och kan ändras relativt snabbt.

Vård- och omsorgsnämnden har fastigheter som behöver ersättas med nyproduktion. Eskilshem (70) är identifierat som ett boende som behöver ersättas och på sikt planeras även Ekebo (30) behöva ersättas, just nu tänkbart att kunna ersättas av ett nytt vård- och omsorgsboende som väntas vara klart 2029. Mot slutet av planperioden, beroende på hur nya hus färdigställs samt hur behoven utvecklas,

²¹ Uppgiften hämtad från verksamhetssystemet Vivas väntelista, exklusive omflyttkö.

kan ytterligare befintliga hus vara i sådant skick att de behöver ersättas. Det föreligger också behov av renoveringar eller anpassningar av lokaler som idag nyttjas av Måsta Ängs enhet 8.

Ett aktivt förebyggande arbete kan påverka behovet av särskilt boende. I vård- och omsorgsnämndens målbild för 2035 ingår att skapa proaktiva lösningar tillsammans med andra i takt med samhällets förändring. I arbetet med ”Strategisk inriktning 2024–2027” kopplat till målet ”Tryggt och självständigt liv” finns en indikator med målsättningen om att Eskilstunas andel +80-åringar som bor i särskilt boende ska vara lägre än riket. I vård- och omsorgsnämndens strategiska utvecklingsplan för perioden 2022–2027 med utblick mot 2035 (VON/2022:82) lyfts det hälsofrämjande och förebyggande arbetet fram och redan nu pågår ett antal aktiviteter i syfte att bland annat fördröja invånarnas behov av särskilt boende. Även utbudet av trygghetsboenden kan vara en viktig faktor för att minska efterfrågan på vård- och omsorgsboenden.

Hälso- och sjukvården utvecklas och det kommer ständigt nya läkemedel och behandlingsmetoder. Befolkningen har blivit allt friskare upp till 80-årsåldern, vilket innebär att fler personer i högre åldrar kan genomgå operation och nödvändig rehabilitering. Sjukvårdens framsteg antas innebära att enskilda visserligen har mindre behov av sjukhusvård men istället har ökade behov av vård, stöd och omsorg av primärvården, hemsjukvården, socialtjänsten och anhöriga/närstående. Utvecklingen skulle också kunna leda till att behovet av platser i boenden för personer med demenssjukdom på sikt kan komma att öka från dagens cirka 55 procent av det totala antalet platser. Samtidigt finns signaler om att det kan komma läkemedel som bromsar sjukdomsprogressionen vid tidig alzheimer, vilket skulle kunna påverka behovet av platser i särskilt boende.²²

Gränserna för vilken vård som kan ges hemma istället för på sjukhus förflyttas. Med nya tekniker och med rätt stöd och utbildning bedöms patienter i större utsträckning kunna sköta sin behandling själva. Hjälpmedel och ny teknik gör vardagen enklare och antas bidra till att äldre i högre grad kommer att klara sig utan omsorg.

Huvudscenariot i denna plans behovsprognos utgår från att behovet av platser inom vård- och omsorgsboende är ökande givet den underliggande befolkningsutvecklingen i de äldre åldersgrupperna, men att under 2024 tillgodoses behovsökningen av det befintliga beståndet och av att Spångagården färdigställs och öppnas. Därefter finns risk för köbildning fram till att något av de nya husen öppnar och beroende av hur avvecklingen av Eskilshem kan göras. Vård- och omsorgsförvaltningen arbetar med att utveckla sitt prognosarbete ytterligare, där flera scenarion tas fram som tydligt tar hänsyn till aktuella trender gällande behovet av särskilt boende i olika åldersgrupper. Det arbetet skulle kunna leda till justeringar i de framtida behovsprognoserna.

Om behovet av platser (beslut om beviljande) inte utvecklas i samma takt som tidigare, exempelvis som följd av att morgondagens äldre är friskare än tidigare och/eller kan bo hemma längre, skulle det kunna vara så att ett av de tre nya husen som lyfts ovan inte behöver byggas som vård- och omsorgsboende. Eller att någon

---

²² [Lakartidningen.se 2023-06-09](https://lakartidningen.se/2023-06-09), <https://lakartidningen.se/opinion/debatt/2023/06/paradigmskifte-inom-behandling-av-alzheimers-sjukdom/>.

av de befintliga byggnaderna kan avvecklas när nya hus färdigställs. Detta går emellertid inte att säga idag utan mer tid och data behövs.

Behovsplan

I nämndens plan som beslutades i mars 2023 flyttades de planerade starterna för hus 1 och 2 2024 samt hus 2025 fram, till planerad start 2027 respektive 2026. Hus 2027 om 48–72 platser ströks helt. Mot bakgrund av årets planering bedömer förvaltningen att det är rimligt att göra vissa förändringar i lokalförsörjningsplanen. Sammanfattningsvis redovisas följande behov av nya vård- och omsorgsboenden:

Vård- & omsorgsboende (platser)	Behov start	Kommentar
Spångagården (84)	2023 2024	Om- och nybyggnation i etapper. Under 2024 kan upp till 42 platser komma att öppnas.
Nytt vård- och omsorgsboende (72) Hus Nr 1 2024	2024 2027	Först beställt i juni 2022 och arbete pågår centralt för att förbereda för detta hus samtidigt som mer data över behovet inväntas inför slutbeställning. Har tidigare planerats ersätta Eskilshem (70).
Nytt vård- och omsorgsboende (66-88) Hus Nr 2 2024	2024 2026	Beställt men förhandling pågår, nämnden vill se placering på Gillet i Torshälla. Om ej möjligt ska beställning om upphandling om 66-88 platser göras.
Nytt vård- och omsorgsboende (60-62) Hus 2025	2025 2026	Beställt och arbete pågår. Konceptboende samt växelvård, prioriterad placering i Skogstorp.
Nya lokaler (24)	2026	Bland annat Måsta Ängs enhet 8 behöver nya lokaler. Lokaler byggs förslagsvis enligt koncept men med 24 platser i markplan. Behöver beställas.
Nytt vård- och omsorgsboende (48-72)	2029	Konceptboende. Beställning 24 månader innan färdigställande. Planeras kunna ersätta Ekebo.
Nytt vård- och omsorgsboende (48)	2031	Konceptboende. Beställning 24 månader innan färdigställande.
Nytt vård- och omsorgsboende (48)	2033	Konceptboende. Beställning 24 månader innan färdigställande.

Äldreomsorgen förändras och vård- och omsorgsnämnden utvecklar tjänster och arbetssätt som syftar till att fördröja äldres behov av vård- och omsorgsboende. Vård- och omsorgsnämndens plan är osäker och förvaltningen lämnar en beställning om nytt vård- och omsorgsboende 24 månader innan önskad verksamhetsstart. Det är helt avgörande att det går maximalt 24 månader från det att ett vård- och omsorgsboende beställs till det att det är färdigt, för att nämndens plan ska kunna möta de prognosticerade behoven. Arbetssättet kräver att kommunen har genomfört ett förberedelsearbete för att klara en snabb byggnation och färdigställande.

Under perioden 2025–2034 efterfrågas preliminärt 7 nya vård- och omsorgsboenden för äldre om totalt omkring 390 platser brutto. Vid byggnation av vård- och omsorgsboenden är det generellt lämpligt att ta hänsyn till befolkningsstrukturen i olika områden/stadsdelar eftersom det antas vara viktigt för många äldre att kunna bo kvar i sitt närområde. Fördelningen av befintliga vård- och omsorgsboenden samt planerade tillskott och frånträden gör att prioriterade placeringar av nya vård- och omsorgsboenden bör vara Hällbybrunn samt därefter eventuellt Kvicksund under förutsättning att samarbete med Västerås stad undersöks. Utöver det föreligger behov av renoveringar eller anpassningar av lokaler som idag nyttjas av Måsta Ängs enhet 8.

Utifrån vård- och omsorgsnämndens förslag till plan för byggnation, beräknas Eskilstuna kommun inledningsvis ha balans mellan behov och tillgång, för att därefter på medellång sikt riskera ett visst underskott av platser, medan slutet av prognosperioden ser ut att innebära ett överskott av platser som i sin tur skulle kunna möjliggöra frånträden från eventuella oönskade byggnader.